

A részek metamorfózisa

Szabados Árpád gyűjteményes kiállítása

LÓSKA LAJOS

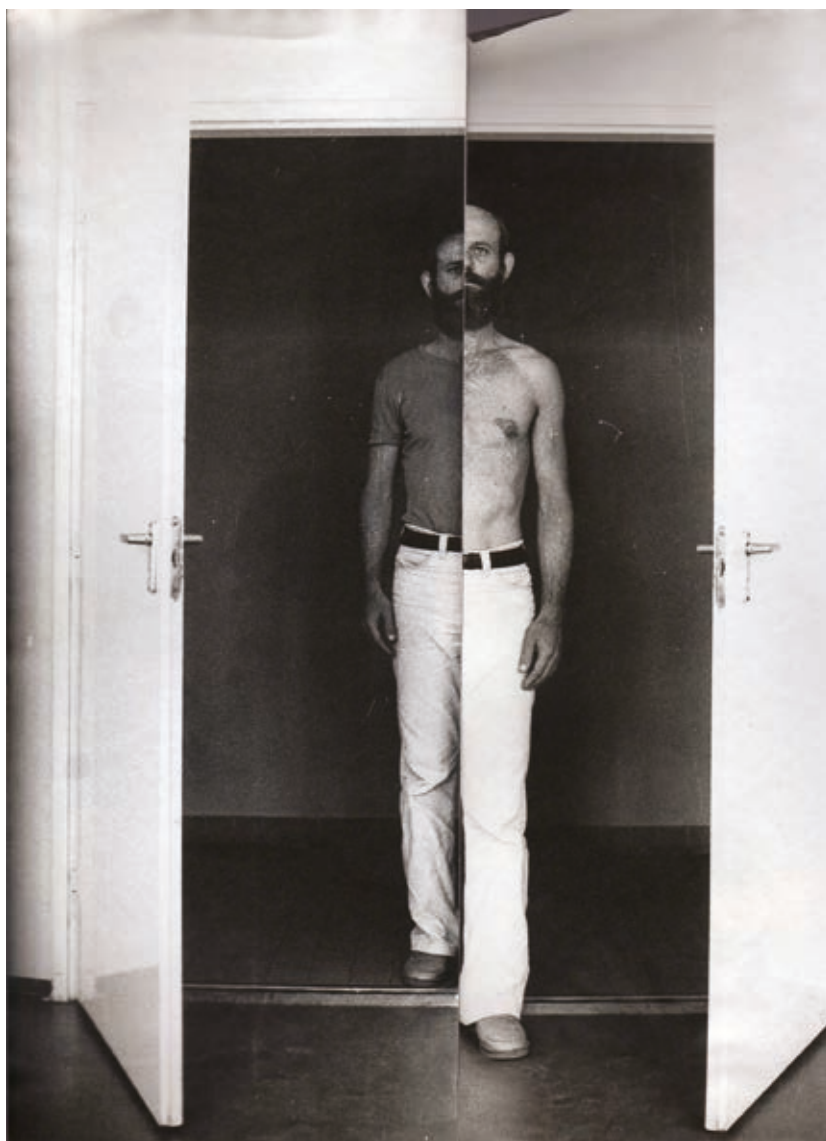
Reök-palota, Szeged, 2020. II. 1. – III. 22.

Körkép

Szabados Árpád (1944–2017) retrospektív tárlatát tekinthetik meg az érdeklődők Szeged legimpozánsabb szecessziós épületében, a Reök-palotában. Érdeemes dióhéjban vázolnom életútját. Pályája az 1960-as évek végén finom toll- és ecsetrajzokkal indult, majd stílusa némileg átalakult; megmaradt ugyan a klaszszikus technikáknál (ceruza, tus), de komponálásmódja megváltozott, a képmezőt sok apró négyzetre osztotta, azokba rajzolta bele tárgyait, motívumait. Az évtized végén aztán technikát is cserélt, ofszetnyomatokat kezdett el készíteni. A fordulópontban kétségtelenül közrejátszott, hogy rendszeresen látogatta az újjáalakult Makói Grafikai Művésztelepet. Munkásságának experimentális periódusa után, a 80-as évek közepétől az újfestészet hatott rá: a falfirkák és a gyerekrajzok formavilágát a new wave színes gesztusaival ötvözte. Végül a 90-es évek elejétől egyre több táblaképet festett, és e műfajt művelte a haláláig.

Alkotói pályája mellett szükséges szólnom szerkesztői és oktatói tevékenységéről is. 1970-től betöltéséig a régi Mozgó Világ képzőművészeti rovatát vezette. (Én is a szerkesztőségben ismerkedtem meg vele, amikor kéziratot vittem a Bertalan Lajos utcába.) De talán még ennél is jelentősebb, ha egyáltalán lehetséges rangsort felállítani, művészetpedagógiai tevékenysége. Irányította a Magyar Nemzeti Galéria GYIK-műhelyét, majd 1984-től évtizedeken keresztül, nyugdíjazásáig tanára volt a Magyar Képzőművészeti Főiskolának.

E rövid bevezető után térjünk vissza a több mint két és félszáz művet felvonultató kiállításához. Az első emeleten a művész grafikái, rajzai, fotói és objektjei, a másodikon pedig a poénosan installált, nagy méretű színes tekercsképei, valamint festményei kerültek a falakra (kurátor Sinkó István). Korai rajzait a részletek finom megmunkálása és némi töredékesség jellemzi. Az ecsetrajzokon viszont a vonalakon kívül a foltok is meghatározó szerepet kapnak (*Dózsa emlékére III.*, 1972). Az 1973 és 1975 között született ceruzarajzoknak sajátossága, hogy a grafikus a fehér rajzpapírt sok kis négyzetre osztotta, és embereket, tárgyakat helyezett beléjük, így alkotott egyszerre sors- és tárgyleltárt. *A József körút 67. lakói* (1973) című

SZABADOS ÁRPÁD: Lap a *Fal-sorozatból*, 1980, ofszet, papír (két különböző méretben) magántulajdon, A MissionArt Galéria hozzájárulásával, HUNGART ©2020

SZABADOS ÁRPÁD: *Új kifestőkönyv I-II.*, 2005, akril, olaj, vászon, egyenként 140×180 cm, HUNGART © 2020

kompozíció több tucat négyzetbe foglalt fejet látunk, ha nem a körüton lennénk, akkor még egy panelházra is asszociálhatnánk, amelynek ablakaiból egyszerre kukucsálnak ki a lakók. A bemutatott mű párdarabján (*A József körút 67. tárgyai*, 1974) a négyzetekben, néha téglalapokban viszont rengeteg tárgy – könyv, kés, kötél, kabát stb. – sorjázik. Ugyanerre az elvre épülnek a korpuszokat megjelenítő *Profánia II.* (1974) vagy *Tojás* című (1975) ceruzarajzok is. Ez utóbbi lapnak szimbolikus jelentése is van, a tojás ugyanis a születés, az élet, továbbá a kemény héj által védett, a kezdetektől eltervezett teljesség jelképe. A gyermekrajzokból és falfirkákból merítő kifejezőmódjával Szabados természetesen nem volt egyedül a magyar művészetben. Kortársai közül elég most csak Ujházi Péternek az 1970-es évek közepén született festményeire és rajzaira, illetve a valamivel később pályára kerülő Wahorn Andrásnak graffitikat idéző erotikus munkáira utalnom.

A múlt század 70-es éveinek hazai művészetét a fényképezés és a koncept art bővületében fogant. Szinte mindenki fotóalapú grafikákat

nyomtatott abban az időben. Szabados Árpád a Kocsis Imre által vezetett Makói Művésztelepnek indulása óta (1977) a résztvevője volt.¹ A klasszikus rajztechnikákat elhagyva ebben az időben fordult az érdeklődése a fotóalapú ofszetnyomatok felé (a művésztelepen ugyanis ofszet nyomdagép és szitaműhely működött). Makón dolgoztak a fotót és a képzőművészetet talán legtokeletesebben ötvöző alkotók közül ketten is, Baranyay András és Gémes Péter. Szabados legtöbb ofszetnyomata szintén Makóhoz köthető, közülük sok a jelenlegi, szegedi kiállításon is megtekinthető. A kard és a kés a hatalom és az erőszak jelképe. 1980-ban faragta késes fa objektjeit (*Kések I-II.*), ugyancsak a késék metamorfózisa ihlette az akciófotók alapján megalkotott *Eszközátalakítás* (1980) című sokdarabos, színes ofszetsorozatát is. A következő évből, 1981-ből valók fényvel rajzolt lapjai, például a *H-nak Duchampról* vagy a *H-nak Rembrandtról*.

A nagy, színes, expresszív formákra épülő új hullám a 80-as évek elejétől terjed el Magyarországon, főleg a festők körében, de néhány grafikus is alkalmazta ezt a kifejezőmódot. Így Szabados is, akinek korai színes és expresszív ceruzarajzai mutatnak némi rokonságot a transzavantgárral; végső soron neki „csak” ezeknek a körvonalait kellett foltokká és vastag vonalakká

Kiállítási enteriőr, HUNGART © 2020

alakítania. Ez az eljárás érhető tetten litográfiáin (*Délről*, 1993), amelyek közül sajnos egyetlen eggyel sem találkoztam a kiállításon.

Az 1990-es évek elejétől datálódnak kisebb vagy hatalmas papírtekerceken megvalósított kifestőkönyvei, amelyekről így vall egy interjúban: „És azokon a tekerceken, akár egy vizuális, de lényegében elbeszélő karakterű naplóban, egymás mellé került minden, ami nélkülem vagy éppenséggel velem történt; az eltaposott béka ugyanúgy a történet része lett, mint a jobbra-balra kirobbant háborúk jelei. Ösztönösen festettem, többnyire éjszaka, és ahogy terítettem ki a papírt, sokszor elfelejtettem, mi van a föltekert részekben. Ez a tekercs bizonyos értelemben inkább én vagyok, mint néhány koncentráltabb munkám.”² Ezeknek az óriási grafikaszerű festményeknek a különböző változataival Szegenden is találkozunk (*Kifestőkönyv*, 1990, *Új kifestőkönyv I–III.*, 2005), sőt közülük néhányat ötletesen installálva, a földre terítve láthatunk a kiállítóterben (*20. századi kifestőkönyv I–II.*, 1992–93).

A kollekciónak nagy részét az ezredforduló után festett táblaképek teszik ki, amelyek között több szériát is találunk. Ha ezeket a késői műveket nézzük, feltűnik, hogy a rajzok, a grafikák és a tekercsképek expresszív és töredékes formái nyugodtabbakká váltak. Persze azért vannak kivételek is, mint a világos tónusú, gyakran erotikus, 1995 és 2004 között készült *Hölgyek*-sorozat. A *Szimmetrikus széria* (2007–2008) egyes darabjain különböző, egymásnak fordított, a szimmetriatengely két oldalán tükröképszerűen megismétlődő, kígyófejre és homokórára emlékeztető formák alkotnak színes, nonfiguratív kavalkádot. Számos 2008-ból való, kis méretű olaj- és akrilkép is szerepelt a tárlaton, melyeken a nagyobb méretű vásznakról ismert alakzatokat vagy azoknak variánsait látjuk viszont. Élete utolsó éveinek a festményein a színek – a kékek és a sárgák – kivilágosodnak, szinte áttetszővé válnak, és a képtérben gyakran feltűnnek geometrikus vagy kvázigeometrikus motívumok (*Szepezd-széria*, 2015).

Szabados Árpád művészete az avantgárd és a figurális kifejezőmódok pólusai között helyezkedik el. Mindkét szemléletből kiemelte a neki megfelelő mozzanokat, egyénítette azokat, és új egységet alakított ki belőlük. Ugyanezt tette a kompozícióit annyira jellemző fragmentumokkal is, ahogy ezt önvallomásában kifejti: „Meggyőződésem, hogy képeim nem torzók, még csak nem is vigasztalanul magányos darabok halmazai, ellenkezőleg: az elemei az egész részei, melyek csak időlegesen váltak külön.”³ A kiállítás meggyőzően bizonyítja, hogy Szabados Árpád közelmúltunk képzőművészetének meghatározó alakja volt: gazdag esztétikai élmények és izgalmas szellemi utazás részese lehet tehát az, aki ellátogat Szegedre a Reök-palotába.

SZABADOS ÁRPÁD: *Mumik*, 1998–99, akril, papír, 50×65 cm, HUNGART ©2020

Jegyzetek

- 1 *Képtaktikák. Makói Grafikai Művésztelep 1977–1990* (katalógus), Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, 2016. március 11. – április 17.
- 2 Mányoki Endre: Az „egyetlen mű” közelében. In *Szabados Árpád* (katalógus), Ernst Múzeum, 1999, 4–20.
- 3 Uo.

SZABADOS ÁRPÁD: *Kezek*, 1976–77, zselatinos ezüstbromid, dokubróm papíron, 13,6×19,4 cm, magántulajdon, A MissionArt Galéria hozzájárulásával, HUNGART ©2020

